

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Остапчука Василя Васильовича на тему «Оптимізація азотного живлення тритикале озимого в Правобережному Лісостепу України»

на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 201 Агрономія
галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство
(протокол розширеного засідання кафедри агрохімії і ґрунтознавства
№ 16 від 15 квітня 2026 р.)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними науково-технічними програмами, напрямками науково-дослідних робіт університету та кафедри, де здійснювалась підготовка здобувача

Актуальність теми. Азотні добрива позитивно впливають на продуктивність вирощування культур а також істотно збільшують урожайність і цінність культури у різних галузях виробництва сільськогосподарської промисловості. Оскільки саме азот є ключовим лімітуючим елементом, впливає на формування врожайності та якості зерна. Водночас у Правобережному Лісостепу з його агрокліматичними контрастами і неоднорідністю ґрунтового покриву, спостерігається недостатня наукова обґрунтованість диференційованого внесення азоту з урахуванням фаз органогенезу, сортових особливостей і умов вологозабезпечення. Отже, дослідження з оптимізації азотного живлення тритикале озимого в умовах Правобережного Лісостепу є науково й практично обґрунтованим, спрямованим на підвищення продуктивності агроценозів, економічної ефективності виробництва та зниження екологічного навантаження. Завдяки удосконаленню технологій вирощування та модернізації внесення азотних добрив під тритикале озиме культура набуває нового значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основу дисертації становлять матеріали науково-дослідної роботи, які входили до програми наукових досліджень Уманського національного університету «Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроєкосистем України» (номер державної реєстрації 0121U112521) за тематикою кафедри агрохімії і ґрунтознавства «Забезпечення раціонального використання ґрунтових ресурсів та управління мінеральним живленням сільськогосподарських культур».

2. Мета і завдання дослідження. Мета досліджень – оптимізація застосування азотних добрив під тритикале озиме за рахунок дослідження різних доз азотних добрив і позакореневого підживлення на тлі сеникації.

Для досягнення мети вирішено такі завдання:

- проведено огляд літератури щодо ефективності застосування азотних добрив під тритикале озиме;

- визначено індивідуальну продуктивність посівів тритикале озимого залежно від удобрення;
- визначено врожайність і якість зерна тритикале озимого залежно від рівня азотного живлення;
- встановлено економічну ефективність застосування добрив під тритикале озиме;
- розроблено рекомендації з удосконалення системи застосування азотних добрив під тритикале озиме.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки і пропозиції, що містяться в дисертації, є достовірними та обґрунтованими. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі проблемні аспекти теми. Отримані здобувачем наукові результати підтверджуються достатнім опрацюванням публікацій вітчизняних і зарубіжних учених за темою роботи, інформаційних ресурсів мережі Internet тощо.

4. Наукова новизна одержаних результатів проведених досліджень. Уперше визначено вплив різних доз азотних добрив і позакореневого підживлення карбамідом з сеникацією на формування показників росту рослин, урожайність та якість зерна тритикале озимого сорту Пудик.

Оптимізовано систему удобрення тритикале озимого, що передбачає застосування $P_{60}K_{60} + N_{60-90}$ після гороху з позакореневим підживленням карбамідом у фазу ВВСН 75 (доза N_{30} , концентрація робочого розчину 6 %) або без нього.

Набуло подальшого розвитку вивчення процесу позакореневого підживлення та сеникації на рослини тритикале озимого для умов Правобережного Лісостепу України, визначення продуктивності та економічний аналіз технології вирощування тритикале озимого залежно від доз азотних добрив і позакореневого підживлення; розробка технології внесення азотних добрив під тритикале озиме.

5. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами. Результати досліджень дисертаційної роботи опубліковано в 11 наукових праць, з них – чотири статті у виданнях України, внесених до Переліку фахових видань України, 7 – матеріалів конференцій.

6. Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

Остапчук В.В., Любич В.В. Урожайність тритикале озимого залежно від умов азотного живлення в Правобережному Лісостепу. *Таврійський науковий вісник*. 2025. № 143. Ч. 2. С. 21–25.

Любич В.В., Остапчук В.В. Формування продуктивності тритикале озимого різних доз азотних добрив, позакореневого підживлення та сеникації. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2025. Вип. 106. Ч. 1. С. 10–18.

Любич В.В., Остапчук В.В. Формування індивідуальної продуктивності рослин тритикале озимого за різних доз азотних добрив, позакореневого підживлення карбамідом і сеникацією. *Таврійський науковий вісник*. 2025. № 145. Ч. 1. С. 210–217.

Остапчук В. В. Вплив азотного підживлення і сеникації на ріст і розвиток тритикале озимого. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2025. Вип. 107. Ч. 1. С. 198–206.

Матеріали науково-практичних конференцій

Любич В.В., Остапчук В.В. Технологічні властивості зерна тритикале озимого за різних доз азотних добрив. *XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів* (19 квітня 2024 р., с. Центральне). С. 105–106.

Любич В.В., Остапчук В.В. Формування продуктивності тритикале озимого залежно від удобрення. *V Міжнародна науково-практична конференція «Аграрна освіта і наука: досягнення та перспективи розвитку»* (28 березня 2024 р., Біла Церква). С. 175–177.

Любич В.В., Остапчук В.В. Ефективність застосування добрив під тритикале озиме. *Всеукраїнська наукова конференція молодих учених і науково педагогічних працівників*. (23 травня 2024 р., Умань). С.

Любич В.В., Остапчук В.В. Вміст білка тритикале озимого залежно від азотних добрив. *Міжнародної наукової інтернет-конференції «Інноваційні зернопродукти та агротехнології»*, (21 лютого 2025 р., Умань). С. 115–116.

Любич В.В., Остапчук В.В. Урожайність тритикале озимого залежно від азотного живлення. *VI Міжнародна науково-практична конференція* (27 березня 2025 р., Біла Церква). С. 171–172.

Остапчук В.В., Любич В.В. Winter triticale yields for the use of nitrogen fertilizers. *Збірник студентських наукових праць Уманського національного університету*. (24 квітня 2025 р., Умань). С. 87–88.

7. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Доведено, що після гороху економічно доцільним є застосування $P_{60}K_{60} + N_{60-90}$ з позакореневим підживленням карбамідом у фазу ВВСН 75 (доза N_{30} , концентрація робочого розчину 6 %) або без нього. За такого сценарію удобрення врожайність зерна тритикале озимого становить 6,70–7,00 т/га з вмістом білка від 8,1 до 11,6 %.

Основні результати досліджень пройшли виробничу перевірку та показали високу економічну ефективність у ФГ «Віта+» Уманського району Черкаської обл., (акт від 22.07.2025 р.); ПП «Тернівське» Уманського району Черкаської обл., (акт від 22.07.2025 р.).

8. Характеристика структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, 6 розділів, висновків, списку використаних джерел (загалом 177 позицій, з них 119 латиницею), рекомендацій виробництву, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 189 сторінок комп'ютерного тексту, основний зміст викладено на 147 сторінках і містить 42 таблиці, 6 рисунків, і три додатки.

Дисертаційна робота Остапчука Василя Васильовича є завершеною науково-дослідною роботою, виконаною здобувачем особисто, українською мовою та стилем викладення, що відповідає вимогам ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення». Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 із змінами і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу, необхідно вказати на дискусійні положення та зауваження:

1. В огляді літератури багато уваги приділено створенню культури тритикале, але недостатньо сеникації (строкам проведення, формам добрив, кількості й концентрації робочого розчину, погодним умовам під час проведення).

2. Висновки до розділів бажано було б зробити більш структурними і розширити.

3. Чим можна пояснити низький вміст у ґрунті азоту легкогідролізованих сполук (105 мг/кг) за вмісту гумусу 4,8 %.

4. Чому початок сільськогосподарського року взято з жовтня, коли тритикале сіють у вересні.

5. У табл. 3.1 і 3.2 потрібно було б привести середні дані за роки проведення досліджень.

6. Показники продуктивного кушіння та маси зерен повторюються відповідно у табл. 3.4 і 3.9 та 3.7 і 3.12.

7. Невдале формулювання підрозділу 4.2. Сеникація проводиться після основного удобрення і позакореневого підживлення, тому вона не може бути фоном.

8. У роботі зустрічаються невдалі вирази: елементи (складові), навколишнє середовище (довкілля), як правило (зазвичай), агротехнічні (агротехнологічні), ц/га тощо.

9. Доцільно детальніше розкрити наукову новизну, оскільки значний обсяг досліджень щодо ефективності удобрення тритикале озимого наразі висвітлено лише одним реченням..

10. У розділі 4.1 висновки щодо ефективності позакореневого підживлення потребують чіткішого статистичного обґрунтування та узгодження з наведеними даними.

11. Розділ 4 перевантажений числовими значеннями за відсутності належного рівня їх узагальнення та інтерпретації. Доцільно частину даних перенести в узагальнювальні висновки.

12. Розділ 5 містить цінний експериментальний матеріал, однак у

частині аналізу відношення клейковини до білка (табл. 5.5) потребує чіткого методичного обґрунтування показника і глибшої фізіологічної інтерпретації.

10. Загальний висновок. Дисертаційна робота Остапчука Василя Васильовича на тему «Оптимізація азотного живлення тритикале озимого в Правобережному Лісостепу України» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», включно із дотриманням академічної доброчесності, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами та вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 із змінами і може бути рекомендована для подання до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 201 Агрономія, галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Головуючий на засіданні
доцент кафедри агрохімії і ґрунтознавства
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент

Олександр СТАСІНЄВИЧ

